

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Rapport van feitelijke bevindingen bij de
basisrapportage van het grote project
Vervanging Onderzeebootcapaciteit

Colofon

Titel	Rapport van feitelijke bevindingen bij de basisrapportage van het grote project Vervanging Onderzeebootcapaciteit
Uitgebracht aan	De Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal
Datum	28 mei 2021
Kenmerk	2021-0000102318

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
070-342 7700

Inhoud

Aanleiding opdracht—4

1 Opdracht—5

2 Feitelijke bevindingen—6

- 2.1 Inleiding—6
- 2.2 Het proces van totstandkoming van de basisrapportage—6
- 2.3 De volledigheid van de in de basisrapportage opgenomen informatie—6
 - 2.3.1 Op hoofdlijnen inzicht gegeven in de voortgang van de verwerving van de onderzeeboten en eventuele wijzigingen en knelpunten ten opzichte van eerdere besluiten, kaders en uitgangspunten.—6
 - 2.3.2 Motivering waarom C-fase van het DMP niet is overwogen/toelichting toepassing toetsingskader verwerving van de plank—7
 - 2.3.3 Op hoofdlijnen rapporteren over gerelateerde projecten—7
 - 2.3.4 Planning—7
 - 2.3.5 Aantallen en ambities/inzetbaarheidsdoelstellingen—8
 - 2.3.6 Infrastructuur—8
 - 2.3.7 Transitiekosten—8
 - 2.3.8 Levensduurkosten—9
 - 2.3.9 Inpassing investeringsprogramma—9
 - 2.3.10 Positie Nederlandse industrie—9
 - 2.3.11 Risicoreservering—9
 - 2.3.12 Risico's—9
 - 2.3.13 Eisen op basis van artikel 10 RGP—10
- 2.4 De consistentie van de in de basisrapportage opgenomen informatie met andere beschikbare informatie—10
- 2.5 De aansluiting van de in de basisrapportage opgenomen (feitelijke) informatie met onderliggende financiële en niet-financiële administraties en registraties—10

3 Verantwoording onderzoek—11

- 3.1 Werkzaamheden en afbakening—11
- 3.2 Gehanteerde Standaard—11
- 3.3 Verspreiding rapport—11

4 Ondertekening—12

Aanleiding opdracht

Op 15 december 2015 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal (de Kamer) het project tot vervanging van de huidige Nederlandse onderzeeboten als groot project aangewezen. De Vaste commissie voor Defensie (commissie Defensie) heeft, conform de Regeling Grote Projecten (RGP), op 10 december 2020 een uitgangspuntennotitie groot project Vervanging Onderzeebootcapaciteit vastgesteld.

In de uitgangspuntennotitie zijn nadere uitgangspunten en eisen geformuleerd voor de informatievoorziening, waaronder ook eisen die worden gesteld aan de accountantscontrole door de Auditdienst Rijk (ADR). De commissie Defensie heeft de ADR uitgenodigd om op basis van de eisen in de RGP en de uitgangspuntennotitie voorstellen te doen voor een doeltreffende en doelmatige controle op de belangrijkste punten van dit groot project.

De ADR heeft op 30 maart 2021, via de staatssecretaris van Defensie, haar voorstel aan de Kamer doen toekomen. Het voorstel bevat de door de ADR uit te voeren specifieke werkzaamheden en heeft betrekking op de periode tot de D-brief van het programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit (D-fase). De commissie Defensie vraagt voor deze fase van de ADR een rapport van feitelijke bevindingen met betrekking tot de in de basisrapportage/voortgangsrapportages verstrekte informatie.

De commissie Defensie heeft in de procedurevergadering van 15 april 2021 ingestemd met het voorstel van de ADR.

Doel programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit

De huidige onderzeeboten van de Walrusklasse zijn in gebruik sinds de jaren negentig van de vorige eeuw en bereiken over bijna tien jaar het einde van de operationele, economische en technische levensduur. Deze expeditionaire dieselelektrisch aangedreven onderzeeboten vormen een integraal onderdeel van de maritieme capaciteit van de Nederlandse krijgsmacht. Defensie wil daarom vanaf 2028 de Walrusklasse vervangen door een nieuwe capaciteit. De transitie van de Walrusklasse naar de nieuwe onderzeebootcapaciteit betekent een geleidelijke instroom van de nieuwe boten en uitfasering van de bestaande capaciteit.

De maritieme slagkracht maakt de onderzeeboot tot één van de belangrijkste wapensystemen. De Nederlandse Onderzeedienst staat met haar Walrusklasse wereldwijd hoog aangeschreven voor de wijze van inzet. Deze positie wil Nederland behouden voor de toekomst en zodoende de Walrusklasse aan het eind van haar levensduur vervangen. Daarnaast dringt de NAVO bij Nederland aan op vervanging. Onderzeeboten vormen een belangrijke en veel gevraagde niche-capaciteit die Nederland kan bijdragen aan de NAVO en aan de EU.

Het huidig en toekomstig belang van de Nederlandse onderzeebootcapaciteit is in diverse beleidsnota's en Kamerbrieven belicht. Defensie heeft behoefte aan een vervangende onderzeebootcapaciteit (V-OZBT) waarbij vier militaire functionaliteiten van belang zijn: strategische beïnvloeding, grote en precieze maritieme slagkracht, wereldwijd verzamelen, analyseren en delen van inlichtingen en speciale operaties.

Defensie heeft in juni 2016 de A-brief aan de Kamer aangeboden, waarna de Kamer in juli 2017 heeft ingestemd met een geambieerde behoefte om de huidige onderzeeboten te vervangen. Het Kabinet heeft de vervanging bevestigd in de Defensienota van maart 2018. De A-brief markeerde de overgang naar de onderzoeksfase, de B-fase van het Defensie Materieel Proces (DMP), waarin werd onderzocht hoe aan de geambieerde behoefte kan worden voldaan. In december 2019 is de B-brief aan de Kamer aangeboden waarin de Kamer is geïnformeerd over de besluiten die in de onderzoeksfase zijn genomen. Deze besluiten betreffen de variant onderzeeboot, het aantal te verwerven boten, het gereserveerde budget, de shortlist van de kandidaat-werven en de verwervingsstrategie. Inmiddels bevindt het programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit zich in de verwervingsvoorbereiding (D-fase).

1 Opdracht

De opdracht heeft betrekking op de werkzaamheden die de ADR uitvoert in het kader van de basisrapportage van het grote project Vervanging Onderzeebootcapaciteit. De opdracht heeft als doel om de commissie Defensie van informatie te voorzien over de in de basisrapportage door de staatssecretaris van Defensie verstrekte informatie. De daartoe door de ADR uitgevoerde werkzaamheden hebben zich in hoofdlijnen gericht op de volgende punten:

- De aanwezigheid en toepassing van een proces met betrekking tot de totstandkoming van de basisrapportage met daarin opgenomen waarborgen voor de juistheid, de volledigheid, de tijdigheid, de actualiteit en de consistentie van informatie.
- De volledigheid van de in de basisrapportage opgenomen informatie in relatie tot de in de RGP en de uitgangspuntennotitie gevraagde informatie. Indien de in de RGP en uitgangspuntennotitie gevraagde informatie niet is opgenomen in de basisrapportage, wordt nagegaan of dit is beargumenteerd in de basisrapportage.
- De consistentie van de informatie in de basisrapportage met andere voor de ADR beschikbare informatie binnen de (programma)organisatie.
- De aansluiting van de in de basisrapportage opgenomen (feitelijke) informatie met onderliggende financiële en niet-financiële administraties en registraties en met andere voor de ADR beschikbare documenten.

De verrichte werkzaamheden zijn nader uitgewerkt in bijlage 1 van het door de commissie Defensie vastgestelde voorstel van de ADR (Kamerstuk 34225, nr. 30).

2 Feitelijke bevindingen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn bevindingen geformuleerd inzake de in de basisrapportage van het grote project Vervanging Onderzeebootcapaciteit opgenomen informatie.

De door ons verrichtte werkzaamheden hebben bestaan uit het houden van interviews, het uitvoeren van documentanalyses en het maken van aansluitingen met administraties en registraties.

2.2 Het proces van totstandkoming van de basisrapportage

Wij hebben vastgesteld dat Defensie een procesbeschrijving met betrekking tot de totstandkoming van de basisrapportage heeft opgesteld en deze ook heeft gevolgd. Hierin is echter niet expliciet aangegeven op welke wijze de aspecten juistheid, volledigheid, tijdigheid, actualiteit en consistentie van informatie zijn gewaarborgd.

Wij merken op dat in zijn algemeenheid, in het proces van totstandkoming van de basisrapportage, ter zake deskundigen intern inhoudelijke concept tekstdelen kunnen laten toetsen voordat deze als onderdeel van de basisrapportage in de diverse governance gremia worden becommentarieerd.

In hoeverre een dergelijke toets onafhankelijk plaatsvindt ten opzichte van hen die de informatie hebben aangeleverd, hebben wij niet vastgesteld. Defensie beschikt niet over een intern controleorgaan dat voor de onafhankelijke toetsing zou kunnen zorgdragen of zou kunnen vaststellen of een dergelijke toets heeft plaatsgevonden.

Wij adviseren dat Defensie de opgestelde procesbeschrijving aanvult door daarin aan te geven op welke wijze de aspecten juistheid, volledigheid, tijdigheid, actualiteit en consistentie van informatie bij de totstandkoming van de voortgangsrapportages worden gewaarborgd.

2.3 De volledigheid van de in de basisrapportage opgenomen informatie

In de navolgende tekst zullen wij ingaan op de vraag of Defensie in de basisrapportage heeft voldaan aan de informatie-eisen, individueel of gegroepeerd, uit de uitgangspuntennotitie. Hierbij willen wij benadrukken dat Defensie zich in de D-fase bevindt van de verwerving van de vervangende onderzeebootcapaciteit, welke fase onder andere betrekking heeft op de dialoog met de drie overgebleven werven. Voorts willen wij de aandacht vestigen op het feit dat de peildatum van de basisrapportage is vastgesteld op 5 februari 2021, op welke datum de Ministeriële Commissie Onderzeeboot Vervanging (MCOV) de toen voorliggende kaderstellende documenten ten behoeve van de dialoog heeft vastgesteld.

2.3.1 *Op hoofdlijnen inzicht geven in de voortgang van de verwerving van de onderzeeboten en eventuele wijzigingen en knelpunten ten opzichte van eerdere besluiten, kaders en uitgangspunten.*

In de basisrapportage wordt op hoofdlijnen inzicht gegeven in de voortgang en situatie van het programma V-OZBT bij de start van de dialoofase (begin februari 2021).

De informatiepositie van Defensie wat betreft product, tijd en geld bij de start van de dialoofase is vergelijkbaar met de informatiepositie ten tijde van de B-brief. In 2020 is met name gewerkt aan het opstellen en vaststellen van de kaderstellende documenten voor de dialoofase.

2.3.2 *Motivering waarom de C-fase van het DMP niet is overwogen/toelichting toepassing Toetsingskader Verwerving van de Plank*

Wij hebben vastgesteld dat in de basisrapportage over het niet doorlopen van de C-fase is gerapporteerd.

Defensie is in de basisrapportage ingegaan op het aspect van toetsing van het programma van eisen aan het Toetsingskader Verwerving van de Plank. De mate waarin en de diepgang waarmee een dergelijke toets heeft plaatsgevonden hebben wij niet kunnen vaststellen. Wel merken wij op dat sprake is van een glijdende schaal van "compleet MOTS (military off the shelf)" naar "compleet nieuw ontwikkeld" en dat het Toetsingskader daar meerdere fases in onderkent. Vooralsnog gaat Defensie uit van "gemodificeerde COTS/MOTS". Het is niet exact aan te geven, zoals Defensie rapporteert, wanneer sprake is van een overgang van de ene naar een volgende fase. In zijn algemeenheid is wel sprake van "hoe meer MOTS, hoe minder risicovol" en ook omgekeerd. Het is niet geheel duidelijk of de modificaties op een MOTS-concept eindigen bij de dialooffase, de gunningsfase of bij het einde van de engineering na gunning.

Omdat de aard en de omvang van de modificaties risico verhogend kunnen werken vraagt Defensie aan de werven een risicomangementplan waarin de werven dienen aan te geven hoe ze risico's voortvloeiende uit modificaties willen beheersen.

Wij bevelen aan dat Defensie, gezien het grote belang van de beheersing van modificaties, de risicomangementplannen van de werven gedegen beoordeelt of laat beoordelen.

2.3.3 *Op hoofdlijnen rapporteren over gerelateerde projecten*

Over de aan de vervanging van de onderzeeboten gerelateerde projecten is in de basisrapportage op hoofdlijnen gerapporteerd in de hoofdtekst wat betreft het torpedowerk- en ondersteuningsschip en de infrastructuur, en in een vertrouwelijke bijlage bij de basisrapportage over de bewapening.

Over de gerelateerde projecten met betrekking tot de bewapening is vertrouwelijk gerapporteerd omdat volgens Defensie de precieze omschrijving van de verschillende typen bewapening in samenhang, inzicht geeft in de capaciteiten van de vervangende onderzeebootcapaciteit.

2.3.4 *Planning*

De verwervingsvoorbereiding (D-fase) bestaat uit drie fasen: voorbereiding, dialoog en gunning. De voorbereidingsfase is begin februari afgesloten met het vaststellen door de MCOV van de kaderstellende documenten, waaronder de Eindrapportage Voorbereidingsfase. Na afsluiting van de voorbereidingsfase is in februari 2021 de dialooffase begonnen. Deze fase zal naar verwachting eind januari 2022 worden afgesloten waarna de gunningsfase start. De gunningsfase start met het uitsturen van een RfQ (Request for Proposal), waarna de weging van de offertes plaatsvindt. De gunningsfase zou eind 2022 moeten leiden tot het afsluiten van het contract met de winnende werf.

De in de basisrapportage opgenomen planning van de verwervingsvoorbereiding komt overeen met de planning die binnen het projectteam voor de D-fase wordt gehanteerd. Voor de periode na de gunning is op dit moment nog geen gedetailleerde planning beschikbaar. Deze planning zal in belangrijke mate afhangen van de uitkomsten van de dialoog, de uitgebrachte offertes en de afsluiting van het contract met de winnende werf.

Voor de planning heeft het projectteam een projectdocument opgesteld, de Project Planningswijzer.

Op dit moment wordt alleen een deterministische planning opgesteld en niet ook een probabilistische planning. Dit betekent dat er geen rekening wordt gehouden met planningsrisico's in de planning. Door Defensie is in de basisrapportage ingegaan op planningsrisico's zoals de afhankelijkheid van de planning van voortgang en diepgang tijdens de dialoog en de mogelijke invloed die de situatie omtrent Covid-19 kan hebben.

In de basisrapportage gaat Defensie in op de planning van de invoering van de nieuwe onderzeeboten en op de uitfasering van de Walrusklasse. Hieruit kan worden afgeleid dat er van wordt uitgegaan dat de Walrusklasse in 2031 zal zijn uitgefaseerd, dat de eerste nieuwe onderzeeboot in 2028 wordt opgeleverd en dat, in verband met de uitfasering van de Walrusklasse, er eind 2031 tenminste twee nieuwe onderzeeboten fully operational capable (FOC) zijn. Zoals ook blijkt uit de basisrapportage is de invoeringsplanning omgeven met de nodige risico's. Aan het einde van de dialoofase zal wat de planning betreft meer duidelijk worden.

In de basisrapportage is informatie verstrekt omtrent de planning van de gerelateerde projecten. Op dit moment is er nog veel onzeker. De planning van de infrastructuur kan bijvoorbeeld pas worden opgesteld zodra op basis van het afgesloten contract met de winnende werf duidelijk is geworden welke infrastructuurele maatregelen door welke partijen moeten worden getroffen.

2.3.5 Aantallen en ambities/inzetbaarheidsdoelstellingen

Naast de reeds in de B-brief gegeven toelichting heeft Defensie ook in de basisrapportage een toelichting gegeven op de relatie tussen het aantal te verwerven onderzeeboten en de vastgestelde inzetbaarheidsdoelstellingen. Zowel de nationale inzetbaarheidsdoelstellingen als de afspraken in NAVO-verband zijn vermeld in de basisrapportage. Defensie heeft in haar reactie op het AR rapport "Vizier op de vervanging van de onderzeeboten" aangegeven dat beide inzetbaarheidsdoelstellingen in lijn zijn met elkaar en leiden tot dezelfde kwantitatieve behoefte van vier onderzeeboten.

2.3.6 Infrastructuur

In de basisrapportage is nog geen overzicht van verwachte infrastructuurele investeringen en aanpassingen opgenomen. De aard en omvang van de infrastructuurele investeringen en aanpassingen zullen voornamelijk worden bepaald door de eigenschappen van de nieuwe onderzeeboten. Deze eigenschappen worden vastgelegd bij de gunning van het contract.

In het levensduurkostenbudget is budget gereserveerd voor infrastructuur gerelateerd aan de introductie van de nieuwe onderzeeboten. Mocht op basis van de informatie uit de dialoogrondes met de drie werven blijken dat de infrastructuurele investerings- en exploitatiekosten hoger zijn dan nu in het taakstellend budget is opgenomen, dan zal dat volgens Defensie binnen het taakstellend budget moeten worden opgelost.

2.3.7 Transitiekosten

Voor de transitie van de Walrusklasse naar de nieuwe onderzeebootcapaciteit zal Defensie een samenhangend en integraal stappenplan gaan uitwerken. Een gedetailleerde planning van de transitie kan worden opgesteld nadat in het contract met de winnende werf is vastgelegd in welke periode de nieuwe onderzeeboten zullen worden geleverd. De basisrapportage vermeldt tevens dat vertraging in ontwerp, bouw of levering consequenties kan hebben voor de instandhouding en uitfasering van de Walrusklasse.

De kosten van de transitiefase zijn op dit moment nog niet in beeld. Defensie verwacht niet dat de transitiefase per definitie meerkosten met zich meebrengt omdat de oude capaciteit stapsgewijs wordt uitgefaseerd.

Desalniettemin vermeldt Defensie eveneens dat de exploitatiekosten een aandachtspunt vormen bij het gelijktijdig voor een nader te bepalen periode in de vaart houden van zowel onderzeeboten uit de Walrusklasse als de nieuwe onderzeeboten. Op basis van de nog op te stellen gedetailleerde planning voor de transitiefase kan een inschatting worden gemaakt van de transitiekosten. De eventuele transitiekosten zullen in dat geval volgens Defensie binnen het taakstellend budget moeten worden ingepast.

2.3.8 *Levensduurkosten*

In de commercieel vertrouwelijke bijlage bij de basisrapportage V-OZBT wordt een integraal financieel overzicht gepresenteerd waarin de budgetten uit de B-brief (pp 2017) en actueel (pp 2020) zijn opgenomen. Het levensduurkostenbudget is in 2017 gebaseerd op de kostenraming uit de Kosten Baten Analyse (KBA). Wij hebben inzicht gekregen in het proces van totstandkoming van de LCC-raming (die uiteindelijk tot het LCC-budget heeft geleid), maar wij hebben de raming niet inhoudelijk onderzocht.

In de basisrapportage vermeldt Defensie dat in het levensduurkostenbudget voor de onderzeebootvervanging rekening is gehouden met de noodzakelijke interoperabiliteit met nationale, NAVO en strategische partners door eisen te stellen aan informatie- en communicatiesystemen. De met de gestelde eisen verband houdende kosten zijn impliciet begrepen in de door de kandidaat-werven, naar aanleiding van de Request for Information, opgeleverde kosteninformatie. Deze kosteninformatie is, volgens Defensie, opgenomen in de basisraming die heeft geleid tot het levensduurkostenbudget.

2.3.9 *Inpassing investeringsprogramma*

Wij hebben vastgesteld dat het actuele investeringsbudget tegen prijspeil 2020 niet passend is binnen het meest actuele Defensie Lifecycle Plan (DLP, versie 21.0). Dit DLP heeft een tijdshorizon van 15 jaar. Wij merken op dat een bedrag voor de delta exploitatiekosten is opgenomen in de planperiode ná 2036.

2.3.10 *Positie Nederlandse industrie*

Over de mogelijkheden van het inschakelen van de Nederlandse industrie in het kader van het programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit is in de basisrapportage een toelichting gegeven. Gedurende de dialoofase zal meer duidelijk worden welke samenwerkingsmogelijkheden er zijn om een zo groot mogelijke Nederlandse betrokkenheid vast te leggen die bijdraagt aan een versterking van de Nederlandse Defensie Technologische en Industriële Basis (NLDTIB).

2.3.11 *Risicoreservering*

De besluitvorming over onttrekkingen aan de risicoreservering is in de basisrapportage beschreven. De stuurgroep binnen Defensie besluit hierover met uitzondering van onttrekkingen die het gevolg zijn van afwijkingen die buiten de kaders voor de dialoog en buiten de kaders van de B-brief vallen. Hierover besluit de MCOV.

Wat betreft de aanwending bij eventuele vrijval uit de risicoreservering is Defensie van mening dat een eventuele vrijval in ieder geval beschikbaar moet blijven tot het einde van de D-fase. Dit om het optreden van onbenoemde risico's en herijking van benoemde risico's te kunnen opvangen. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe is dit te verdedigen.

2.3.12 *Risico's*

In de basisrapportage is ingegaan op risicomanagement en programmabeheersing in zijn algemeenheid binnen Defensie en voor dit programma in het bijzonder. Voor risicomanagement hanteert Defensie het beheersdocument "Instructie risicomanagement bij investeringsprojecten". De basisrapportage vermeldt dat de risico's in de B-fase zijn verwerkt in een risicomatrix en dat deze zijn ingedeeld naar de aspecten product, tijd, geld en imago.

In een vertrouwelijke bijlage bij de basisrapportage zijn een top 10 risico's geld en een top 10 risico's tijd opgenomen. Dit zijn de risico's die opgenomen zijn in het document Businesscase en risico-analyse, dat een van de kaderstellende documenten is voor de dialoofase. In dit document wordt opgemerkt dat het vigerende risicoregister nog onvoldoende volwassen is om de risicoraming aan te passen en dat daarom voor de risicoraming vooralsnog wordt teruggerepen op de raming ten tijde van de KBA. Wel zou het register een geactualiseerd kwalitatief beeld geven van het risicoprofiel van het programma. Volgens Defensie zal de informatie uit de eerste ronde van de dialoog worden gebruikt om te komen tot een actualisatie van de risicoraming

Het in de vertrouwelijke bijlage opgenomen overzicht van top 10 risico's bevat geen kwantificeringen. Deze kwantificeringen zijn wel opgenomen in de ter vertrouwelijke inzage beschikbaar gestelde Businesscase en risico-analyse.

In de vertrouwelijke bijlage wordt vermeld dat de top 10 risico's een kwalitatieve rangschikking betreffen. Uit de Businesscase en risico-analyse blijkt dat de rangschikking (ook) is bepaald door de omvang die de risico's kunnen hebben in geld.

2.3.13 *Eisen op basis van artikel 10 RGP*

Over de doelstellingen van het programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit, de probleemanalyse die aan het programma ten grondslag ligt, de onderzochte alternatieven en de gekozen oplossing is gerapporteerd in de DMP documenten A-brief en B-brief.

In de basisrapportage is een uiteenzetting op hoofdlijnen gegeven van hoe het programma is georganiseerd en hoe het beheerst en beheerd zal worden.

2.4 De consistentie van de in de basisrapportage opgenomen informatie met andere beschikbare informatie

Bij aspecten waar wij hebben vastgesteld dat sprake is van inconsistenties of afwijkingen, of waar wij het nodig achten extra aandacht te vragen voor de passages in de basisrapportage, hebben wij dat in paragraaf 2.3 aangegeven.

Wij hebben overigens vastgesteld dat er geen inconsistenties zijn tussen de in de basisrapportage opgenomen informatie met de formeel vastgestelde, ons ter beschikking gestelde, informatie.

2.5 De aansluiting van de in de basisrapportage opgenomen (feitelijke) informatie met onderliggende financiële en niet-financiële administraties en registraties

Bij aspecten waar wij hebben vastgesteld dat sprake is van inconsistenties of afwijkingen, of waar wij het nodig achten extra aandacht te vragen voor de passages in de basisrapportage, hebben wij dat in paragraaf 2.3 aangegeven.

Wij hebben overigens de in de basisrapportage opgenomen (feitelijke) informatie kunnen aansluiten met onderliggende financiële en niet-financiële administraties en registraties.

3 Verantwoording onderzoek

3.1 Werkzaamheden en afbakening

De door ons verrichte werkzaamheden hebben bestaan uit het houden van interviews, het uitvoeren van documentanalyses en het maken van aansluitingen met administraties en registraties.

Het doel van de verrichte werkzaamheden is om uitvoering te geven aan ons voorstel onderzoek in de D-fase van het grote project Vervanging Onderzeebootcapaciteit van 30 maart 2021, dat door de commissie Defensie op 15 april 2021 is vastgesteld.

Het rapport is opgesteld ten behoeve van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

3.2 Gehanteerde standaard

Deze opdracht is uitgevoerd overeenkomstig Standaard 4400N "Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden". Bij de uitvoering van deze opdracht zijn de onafhankelijkheidsvereisten van de Verordening inzake onafhankelijkheid en de ethische voorschriften die voor accountants gelden, in acht genomen.

In dit rapport wordt geen zekerheid verschaft, omdat er geen controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht is uitgevoerd. In dit rapport rapporteren wij de feitelijke bevindingen op basis van specifiek overeengekomen werkzaamheden; wij doen geen uitspraak over wat deze bevindingen voor het onderhavig object in totaliteit betekenen.

3.3 Verspreiding rapport

De opdrachtgever, de staatssecretaris van Defensie, is eigenaar van dit rapport.

Het rapport wordt uitgebracht aan de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal. Het is de verantwoordelijkheid van de beoogde gebruikers om te bepalen of de overeengekomen specifieke werkzaamheden toereikend en geschikt zijn voor het doel van de beoogde gebruikers. Voorts wordt van de beoogde gebruikers verwacht dat zij zelf op basis van de gerapporteerde bevindingen en eventuele andere beschikbare informatie een eigen afweging maken over wat deze bevindingen voor het onderhavige object in zijn totaliteit betekenen.

De ADR is de interne auditdienst van het Rijk. Dit rapport is primair bestemd voor de opdrachtgever met wie wij deze opdracht zijn overeengekomen. In de ministerraad is besloten dat het opdrachtgevend ministerie waarvoor de ADR een rapport heeft geschreven, het rapport binnen zes weken op de website van de rijksoverheid plaatst, tenzij daarvoor een uitzondering geldt. De minister van Financiën stuurt elk halfjaar een overzicht naar de Tweede Kamer met de titels van door de ADR uitgebrachte rapporten en plaatst dit overzicht op de website.

Dit rapport is met zorgvuldigheid en deskundigheid opgesteld waarbij rekening is gehouden met de verwachtingen van de beoogde gebruikers. Echter kan niet gegarandeerd worden dat hier geen onduidelijkheden in staan voor een niet-beoogde gebruiker. In dat geval dient de niet-beoogde gebruiker contact op te nemen met de eigenaar van dit rapport.

4 Ondertekening

Den Haag, 28 mei 2021

Auditdienst Rijk

Auditdienst Rijk
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
(070) 342 77 00